

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

Навчально-науковий інститут денної освіти
Форма навчання заочна
Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ к.е.н., доц. А.І. Мілька
«10» грудня 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**на тему: «Облік і аудит валютних операцій підприємства, напрями їх
удосконалення»**

(за матеріалами ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ», м. Київ)

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

освітня програма «Облік і аудит»

ступеня «магістр»

Виконавець роботи   Гудзима Олександр Васильович

_____ 07.12.2021 р.

Науковий керівник   к.е.н., доцент Прохар Наталія Вікторівна

_____ 07.12. 2021 р.

Полтава 2021

ВСТУП

Поглиблення міжнародного поділу праці, структурні зміни світового господарства, глобалізація та розширення міжнародного співробітництва зумовили еволюцію валютних відносин, які обслуговують усе розмаїття економічних зв'язків, що виникають між країнами, юридичними та фізичними особами з приводу використання валюти в процесі торгівлі, руху капіталу, інвестицій, надання кредитів, науково-технічного співробітництва, туризму, реалізації інших державних та приватних проектів. Глобалізація та інтернаціоналізація суспільно-відтворювальних процесів, розвиток економічних зв'язків неможливі без функціонування налагодженої системи валютних відносин як одного з факторів ринкової трансформації економіки.

З одного боку, валютні розрахунки підприємств є головним джерелом доходів державного бюджету України, а отже - найважливішим чинником вирішення ключових економічних і соціальних завдань. З іншого боку, такі розрахунки знаходяться в стадії становлення і потребують належного відображення в обліку, підтвердження за результатами аудиту. Однак, недосконалість нормативно-правової бази та недорозвиненість механізму регулювання валютних операцій, переважання імпорту над експортом, призводять до виникнення проблем, які виявляються при здійсненні валютних операцій. Це передбачає всебічне дослідження цілісної природи валютних операцій на основі зарубіжного та вітчизняного досвіду.

Проблеми обліку й аудиту валютних операцій знайшли відображення у працях відомих науковців, серед яких Беляков О.О., Гуцаленко Л.В., Жиглей І.В., Жидєєва Л.І., Кабиткіна А.С., Коблянська Г.Ю., Корягін М.В., Крутова А.С., Кулик В.А., Лукашова І.О., Парасоцька Н.Н., Прохар Н.В., Рура О.В., Степаненко О.І., Ульянова Н.В. та інші.

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних положень і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку й аудиту валютних операцій підприємств.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення наступних завдань:

- визначення сутності валютних операцій та їх значення в системі управління підприємством;
- розгляд особливостей нормативно-правового регулювання валютних операцій, їх значення та завдань обліку й аудиту;
- характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» та постановки облікової роботи;
- вивчення порядку документального оформлення валютних операцій;
- розкриття методики обліку експортно-імпортних операцій;
- розгляд особливостей оподаткування та відображення у звітності валютних операцій;
- дослідження організації і планування аудиту валютних операцій підприємств;
- розгляд методичних аспектів аудиту валютних операцій підприємств та узагальнення його результатів;
- розкриття порядку здійснення валютного нагляду та особливостей митного контролю валютних операцій.

Об'єктом дослідження є процес бухгалтерського обліку й аудиту валютних операцій підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку й аудиту валютних операцій підприємств.

Суб'єктом дослідження виступає ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ».

Методологічною основою дослідження виступають загальнонаукові методи пізнання явищ і процесів у системі бухгалтерського обліку. Використання історичного та логічного методів пізнання дозволило дослідити особливості здійснення валютних операцій як об'єкту бухгалтерського обліку. Методи теоретичного узагальнення, групування, аналогії та аналізу було застосовано при дослідженні нормативно-правового регулювання валютних операцій. Оцінка стану організації та методики бухгалтерського обліку валютних та експортно-імпортних операцій підприємств здійснена на основі використання методів аналізу та синтезу, узагальнення та спостереження. Методи абстрагування, індукції та дедукції використані при вивченні особливостей оподаткування та відображення у

звітності валютних операцій. Методи моделювання, абстрагування використано при дослідженні методики аудиту валютних операцій.

Інформаційною базою для проведення дослідження є закони Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, Постанови національного банку України, національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг, фінансова звітність підприємства.

Методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з бухгалтерського й фінансового обліку, звітності підприємства, аудиту, матеріали періодичних видань.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та вирішенні комплексу питань, пов'язаних із удосконаленням обліку й аудиту валютних операцій підприємства.

Найбільш вагомими результатами, що характеризують наукову новизну, є такі: узагальнення підходів та вдосконалення сутності терміну «валютні операції»; узагальнення ознак класифікації валютних операцій; удосконалення Наказу про облікову політику підприємства; складання Плану й Програми аудиту валютних операцій; розробка структурно-логічної схеми аудиторської перевірки валютних операцій.

Практична цінність проведеного дослідження полягає у застосуванні в практичній діяльності ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» рекомендацій щодо вдосконалення обліку й аудиту валютних операцій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ Й АУДИТУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність валютних операцій та їх значення в системі управління підприємством

Перехід до ринкової форми функціонування економічної системи виводить на перший план низку питань, пов'язаних зі створенням та розвитком інституційного механізму, який повинен забезпечити організацію грошово-кредитних відносин у суспільстві. Особливим сектором цих відносин виступають валютні відносини, які в умовах ринкової економіки набувають ключового значення і відіграють надзвичайно важливу роль в економічних процесах як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Крім того, рівень організації валютних відносин в країні може слугувати своєрідним індикатором, який свідчить про ступінь розвитку ринкових механізмів, успішність економічних реформ в умовах перехідної економіки, рівень відкритості економіки, її відповідність вимогам глобального економічного середовища. Валютні операції становлять об'єктивну можливість існування валютних ринків, впливають на їх розміри та структуру, а також зазнають зворотного впливу з боку кон'юнктури та динаміки цих ринків, що обумовлює зв'язок даної проблеми із важливими практичними завданнями ефективного державного регулювання валютних відносин та зовнішньоекономічного сектору.

В економічній літературі поняття «валютних операцій» не набуло однозначного трактування. Це пов'язано, на наш погляд, в першу чергу, з різноманіттям таких операцій та їхнім невідпинним бурхливим розвитком, що певним чином ускладнює дослідження сутності валютних операцій, а також із розбіжностями щодо трактування самого поняття валютного ринку.

Досить широким та всеохоплюючим є підхід, що використовується у вітчизняному валютному законодавстві, який передбачає віднесення до валютних операцій, операцій, пов'язаних з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України; операцій, пов'язаних з використанням валютних цінностей в міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності, а також операцій, пов'язаних із ввезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей [16, с. 46]. Такий підхід містить теоретичну суперечність, пов'язану з трактуванням валюти та валютних цінностей, з якої випливає сумнівність включення операцій з дорогоцінними металами до валютних. Хоча з практичної точки зору, така позиція є досить вдалою та однозначною, що дозволяє комерційним банкам чітко здійснювати свої валютні операції та контролювати валютні позиції.

Зазначимо, О. І. Береславська під валютними операціями розуміє лише операції обміну однієї національної валюти на іншу через купівлю-продаж на валютних ринках [9, с. 63]. Такий підхід, на нашу думку, дещо обмежує валютні операції, оскільки фактично не передбачає віднесення до їх складу операцій, пов'язаних із залученням та розміщенням валютних коштів.

Інші економісти, такі як І.М. Михайловська, К. Л. Ларіонова, говорячи про валютні операції, наголошують на їх зв'язку із переходом права власності на валютні цінності [38, с. 237], враховуючи при цьому використання валютних цінностей як засобу платежу; ввезення, переказ та пересилання на територію країни та вивезення, переказ і пересилання за її межі валютних цінностей, отримання та надання кредитів, залучення інвестицій тощо. Такий підхід, на наш погляд, є більш повним і вичерпним, проте містить певну неточність, пов'язану з поняттям переходу прав власності. Як відомо, при здійсненні депозитно-кредитних операцій власник валютних коштів фактично не змінюється, що ставить під сумнів включення

такого типу операцій у перелік валютних, хоча самі ж автори, як бачимо, включають їх у таку класифікацію.

Загалом, валютні операції мають важливе значення для економіки України та її подальшого розвитку. Під ними, на думку автора, необхідно розуміти будь-які операції торговельного, кредитного чи розрахункового характеру, пов'язані з використанням валюти та платіжно-кредитних інструментів, виражених у валюті. Класифікація валютних операцій, запропонована автором, має вирішальне значення для раціональної побудови бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій.

1.2. Нормативно-правове регулювання, значення та завдання обліку й аудиту валютних операцій

Закон України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства.

Відповідно до закону, валютне регулювання в Україні здійснює Національний банк України та Кабінет Міністрів України. Під іноземною валютою розуміються:

а) грошові знаки грошових одиниць іноземних держав у вигляді банкнот, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави або групи іноземних держав, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу;

б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних

розрахункових (клірингових) одиницях (зокрема у спеціальних правах запозичення), що належать до виплати в іноземній валюті;

в) електронні гроші, номіновані у грошових одиницях іноземних держав та (або) банківських металах.

Суб'єктами валютних операцій є резиденти або нерезиденти, які здійснюють валютні операції. При цьому нерезиденти - це:

а) фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України;

б) юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням за межами України, які створені та діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі ті, частки участі в яких належать резидентам;

в) розташовані на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їх філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України;

г) відокремлені підрозділи юридичних осіб, що розташовані за межами України та здійснюють підприємницьку діяльність відповідно до законодавства іноземної держави;

г) інші особи, які не є резидентами.

У свою чергу, резиденти - це:

а) фізичні особи (громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання на території України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за межами України;

б) фізичні особи - підприємці, зареєстровані згідно із законодавством України;

в) юридичні особи та інші суб'єкти господарювання з місцезнаходженням на території України, які здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України;

г) дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва України за кордоном, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також філії та представництва підприємств і організацій України за кордоном, що не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України;

г) відокремлені підрозділи юридичних осіб, , а саме філії, представництва, відділення або інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи та здійснюють підприємницьку діяльність від імені юридичної особи на території України [69].

Відносини, що виникають у сфері здійснення валютних операцій, валютного регулювання і валютного нагляду, регулюються також Конституцією України та іншими законами України.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ [73] визначає суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, до яких відносяться:

- фізичні особи;
- юридичні особи;
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами, але які мають постійне місцезнаходження в Україні;
- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;
- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності;
- державні замовники у сфері оборони;
- інші суб'єкти господарської діяльності [73].

Проведене дослідження свідчить, що бухгалтерський облік та аудит валютних операцій має важливе значення для раціональної організації грошового обігу, розрахунків і кредитування в економіці України, зміцнення платіжної дисципліни, для ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» та постановки облікової роботи

ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» створене відповідно до законодавства України. Воно діє у відповідності до Цивільного кодексу України [85], Господарського Кодексу України [19], Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [73] та іншого законодавства України, статуту, а також внутрішніх правил, регламентів та рішень органів товариства та його посадових осіб.

Учасниками товариства відповідно до статуту (додаток А) є громадяни України Андрєєв Олександр Валентинович, та Ботез Олександр Сергійович.

Місцезнаходження та адреса товариства: Україна, 03680, місто Київ, вулиця Якутська, будинок 8, кімната 313.

ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» є юридичною особою приватного права, що створене в організаційно-правовій формі господарського товариства - товариства з обмеженою відповідальністю та є підприємницьким товариством.

Товариство як юридична особа має комерційне (фірмове) найменування, торговельну марку, комерційну таємницю, має право на недоторканність його ділової репутації, на таємницю кореспонденції, на інформацію та інші особисті немайнові права, які можуть йому належати відповідно до законодавства.

ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним йому майном, від свого імені має право здійснювати господарську діяльність з метою одержання прибутку та інші види діяльності, не заборонені законодавством України.

Товариство є корпоративним підприємством, яке діє на основі об'єднання майна учасників та їх участі у підприємницькій діяльності товариства, їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, на основі участі учасників у розподілі доходів та ризиків від діяльності товариства, з метою одержання прибутку.

Товариство має статутний капітал, поділений на частки, розмір яких визначено статутом, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» є юридичною особою з дня його державної реєстрації і набуває при цьому такі ознаки юридичної особи:

- організаційна єдність, наявність певної визначеної структури;
- наявність відокремленого майна;
- наявність права придбавати майнові та особисті немайнові права;
- наявність права отримувати дивіденди від акцій та доходи від інших корпоративних прав. Придбання товариством часток, акцій інших господарських товариств повинно здійснюватись з дотриманням вимог антимонопольного законодавства;
- наявність права вступати у зобов'язання та нести самостійну майнову відповідальність у відповідності з діючим законодавством по своїм зобов'язанням;
- правомочність участі від свого імені у розгляді справ у всіх судових органах, в інших органах та установах.

На основі вище зазначеного можемо відмітити, що ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» у 2020 році стало працювати менш ефективно в порівнянні з 2018 р. та 2019 р. Це пов'язано зі скороченням обсягів реалізації товарів, робіт та послуг, неможливістю своєчасно оплачувати поточні зобов'язання. З метою покращення фінансового стану ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» доцільно здійснити такі заходи:

- проаналізувати оборотність активів підприємства та вжити низку заходів щодо її прискорення;
- розрахувати та забезпечити наявність на підприємстві оптимального залишку виробничих запасів;
- стежити за динамікою валюти балансу, необоротних та оборотних активів, забезпечувати їх оптимальне співвідношення;
- здійснювати планування та контроль грошових потоків;
- запровадити маркетингові дослідження ринку, що будуть сприяти пошуку нових ринків збуту товарів та послуг, росту виручки від реалізації;
- контролювати динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, не допускати її росту.

Висновки за розділом 1

Дослідження чинних нормативно-правових актів та економічної літератури з метою вивчення теоретичних основ обліку й аудиту валютних операцій підприємства дає автору можливість зробити наступні висновки.

1. В економічній літературі поняття «валютних операцій» не набуло однозначного трактування. Досить поширеним є підхід, який передбачає віднесення до валютних операцій, операцій, пов'язаних з переходом права власності на валютні цінності валютні операції. На нашу думку, валютні операції можна трактувати як будь-які операції торговельного, кредитного чи

розрахункового характеру, пов'язані з використанням валюти та платіжно-кредитних інструментів, виражених у валюті.

2. Класифікація валютних операцій можлива за такими ознаками: термін здійснення платежу; механізм здійснення операцій; цільове призначення; форма здійснення; масштаби операцій тощо.

3. Динаміка експортно-імпортних операцій України за останні роки свідчить про зростання суми експортних операцій, але зменшення їх відсоткового відношення до ВВП, динаміка імпорту є зростаючою, відсоткове відношення до ВВП майже не змінюється.

4. Закон України «Про валюту і валютні операції» визначає правові засади здійснення валютних операцій, валютного регулювання та валютного нагляду, права та обов'язки суб'єктів валютних операцій і уповноважених установ та встановлює відповідальність за порушення ними валютного законодавства. Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є: фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, юридичні особи, їх об'єднання, структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами, спільні підприємства, державні замовники у сфері оборони.

5. Регулювання валютних операцій в Україні здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, Митними органами, Антимонопольним комітетом України, Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі, органами місцевого управління зовнішньоекономічною діяльністю.

6. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» є юридичною особою, що створене в організаційно-правовій формі товариства з обмеженою відповідальністю та здійснює наступні види господарської діяльності: електромонтажні роботи (основний вид діяльності); монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування; діяльність посередників у торгівлі деревиною,

будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами; оптова торгівля деревиною, будівельними матеріалами та санітарно-технічним обладнанням; роздрібна торгівля залізними виробами, будівельними матеріалами та санітарно-технічними виробами в спеціалізованих магазинах; діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.

Керівництво підприємством здійснює виконавчий орган - директор. В межах своєї компетенції він видає накази і дає вказівки, здійснює інші функції. Йому підпорядковується бухгалтер. Під керівництвом бухгалтера і директора знаходяться електрик, сантехнік, продавець-консультант, інженер.

7. Ведення обліку здійснюється на основі Наказу про облікову політику та організацію бухгалтерського обліку та підприємстві, адаптованого до вимог Податкового кодексу України. Критична оцінка Наказу про організацію бухгалтерського обліку та облікову політику підприємства свідчить, що в ньому зазначені окремі пункти, які не мають альтернативи вибору відповідно до чинних П(С)БО.

8. За 2018-2020 р.р. вартість валюти балансу підприємства зменшилась. Його зменшення відбулось за рахунок збільшення непокритого збитку підприємства. Сума позикового капіталу підприємства зростає за 2018-2020 р.р. на 10,4 % і складає 749,0 тис. грн. Позиковий капітал підприємства на 100 % складається із поточних зобов'язань за розрахунками. Вартість ресурсів ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» також має динаміку спаду.

Сума виручки від реалізації у 2020 р. в порівнянні з 2018 і 2019 р.р. зменшилась на 40,4 % та 40,6 %. У результаті зменшення виручки спостерігається пропорційне зменшення витрат підприємства. Прибуток ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» до оподаткування у 2018-2019 р.р. складав 3,0 тис. грн., тоді як у 2020 р. підприємство працювало збитково.

З метою покращення фінансового стану ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» доцільно здійснити такі заходи: проаналізувати оборотність активів підприємства та вжити низку заходів щодо її прискорення;

розрахувати та забезпечити наявність на підприємстві оптимального залишку виробничих запасів; стежити за динамікою валюти балансу, необоротних та оборотних активів, забезпечувати їх оптимальне співвідношення; здійснювати планування та контроль грошових потоків щодо розрахунків з кредиторами підприємства; запровадити маркетингові дослідження ринку, що будуть сприяти пошуку нових ринків збуту товарів та послуг, росту виручки від реалізації; контролювати динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, не допускати її росту.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Документальне оформлення валютних операцій підприємств

Для здійснення валютних операцій всі підприємства зобов'язані відкривати рахунки в іноземній валюті. Порядок відкриття таких рахунків регламентується Постановою правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів» від 12.11.2003 р. № 492, відповідно до якої умови відкриття рахунку та особливості його функціонування передбачаються в договорі, що укладається між банком і його клієнтом.

Відкриття рахунку в іноземній валюті передбачає ідентифікацію та верифікацію клієнта банком.

Особа, яка відкриває рахунок, має право пред'явити уповноваженому працівнику банку е-паспорт/е-паспорт для виїзду за кордон/е-свідоцтво про народження/дані про реєстраційний номер облікової картки платника податків на електронному носії, критерії якого підтримують використання мобільного додатка "Дія".

Банк відкриває поточний рахунок в іноземній валюті юридичній особі-резиденту, яка не має рахунку в цьому банку, на підставі заяви про відкриття поточного рахунку, підписаної керівником юридичної особи або іншою уповноваженою на це особою.

При відкритті рахунку клієнт подає до банку перелік осіб, які мають право розпоряджатися рахунком і підписувати розрахункові документи. Перелік складається клієнтом у довільній формі або у формі, визначеній банком, та має містити такі обов'язкові реквізити: прізвище, ім'я, по батькові

розпорядника рахунку та його підпис. Перелік, поданий клієнтом-резидентом, засвідчується підписом керівника підприємства.

Таким чином, ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» здійснює валютні операції, закупаючи запаси й обладнання від нерезидентів з метою надання послуг замовникам в Україні. Купівля валюти контролюється банком, а саме валютним відділом, працівники якого перевіряють правильність оформлення документів, всі операції здійснюються автоматизовано у програмі «Клієнт-банк». Від моменту подачі заявки про купівлю валюти до отримання коштів нерезидентом проходить 5-6 годин. Документальне оформлення валютних операцій також контролюється митницею під час митного оформлення вантажу.

2.2. Облік експортно-імпортних операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Операції в іноземній валюті відображаються як в національній грошовій одиниці України, так і у валюті розрахунків і платежів за кожною іноземною валютою окремо. Для переведення іноземної валюти в національну використовується валютний курс.

Валютний курс – це курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни [69].

Правильне визначення валютних курсів має важливе практичне значення, оскільки валютний курс безпосередньо впливає на ціну імпорту, виражену в національній валюті, та на ціну експорту, що конвертується в іноземну валюту. Офіційний курс національної грошової одиниці (гривні) встановлюється Національним банком України на підставі результатів торгів валютними цінностями на Міжбанківському валютному ринку. Офіційний курс національної грошової одиниці використовується при здійсненні всіх безготівкових операцій, купівлі та продажу іноземної валюти, для

відображення в бухгалтерському обліку всіх операцій, що здійснюються в іноземній валюті, при плануванні та аналізі зовнішньоекономічної діяльності, ціноутворенні, складанні оперативної, бухгалтерської та статистичної звітності. Офіційний курс використовують всі резиденти і нерезиденти, які проводять діяльність на території України незалежно від форм власності і господарювання та видів здійснюваних операцій.

При придбанні чи продажу іноземної валюти виникають різниці між курсом Національного Банку України (далі - НБУ) та курсом обслуговуючого банку. Різниця між курсом НБУ та курсом обслуговуючого банку – це не курсова різниця з точки зору П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» від 10.08.2000 р. № 193 [59]. Інколи цю суму називають «сумова різниця», але такого терміну в П(С)БО немає. Ця різниця призводить до прибутку/збитку від купівлі-продажу валюти та відображається на рахунках 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти» (прибуток) або 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти» (збиток). Зазвичай, купівля іноземної валюти призводить до збитку, так як курс придбання вищий за курс НБУ, а продаж іноземної валюти – до прибутку, так як курс продажу зазвичай теж вищий за курс НБУ.

Облік імпорتنих операцій у ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» ведеться з допомогою програмного забезпечення «1С: Підприємство. Управління торговельним підприємством для України. Редакція 1.2», тому на підприємстві відсутня нетипова кореспонденція рахунків. Налагодження контактів з іноземними контрагентами відбувається через мережу Інтернет, завжди видається 100 % передоплата, після цього надходить товар. Оскільки ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» не є платником ПДВ, до первісної вартості товару включається сума мита, ПДВ, вартість послуг митного брокера, витрати на експертне дослідження, витрати на перебування у місці доставки та транспортні витрати на міжнародні перевезення вантажу. Листування з митницею відбувається через митного брокера шляхом електронного митного декларування товару. Всі платежі, пов'язані з митним оформленням

товару, сплачуються авансом. Однак, було б доцільно в обліку ПДВ спершу відобразити на субрахунку 641 «Розрахунки за податками», а потім його включити до заборгованості перед митницею у складі розрахунків з постачальником.

2.3. Особливості оподаткування та відображення у звітності валютних операцій

Нарахування податків і зборів під час здійснення експортно-імпортних операцій регулюється Податковим кодексом України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [54], [Митним кодексом України](#) від 13.06.2012 р. № 4495-VI [37], Законом України «Про митний тариф України» від 04.06.2020 р. № 674-IX [75] та іншими нормативно-правовими актами України.

Податковим кодексом України не встановлено особливих правил оподаткування операцій від здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Тому суб'єкти господарювання, які здійснюють експорт-імпорт продукції (товарів, робіт, послуг), повинні відображати такі операції за загальними правилами відображення доходів та витрат від купівлі-продажу товарів (робіт, послуг) відповідно до чинних П(С)БО.

Так, відповідно до Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [54] та П(С)БО 15 «Дохід» від 29.11.1999 р. № 260 [57], дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається в разі наявності всіх наведених нижче умов:

- покупець передані ризики й вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;

– є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції. Результат операції з надання послуг може бути достовірно оцінений за наявності всіх наведених нижче умов:

- можливості достовірної оцінки доходу;
- імовірності надходження економічних вигод від надання послуг;
- можливості достовірної оцінки ступеня завершеності надання послуг на дату балансу;
- можливості достовірної оцінки витрат, здійснених для надання послуг та необхідних для їх завершення [54, 57].

Проведене дослідження свідчить, що фінансова звітність складається бухгалтером ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» щоквартально, на підставі оборотної відомості у програмі М.Е.Дос. Всі зв'язки між статтями у звітності дотримано, вона містить необхідні реквізити, подається до органів державної служби статистики та до органів ДПС.

Висновки за розділом 2

Дослідження теоретичних і практичних аспектів організації і методики обліку валютних операцій підприємства дозволяє зробити наступні висновки.

1. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» має поточні рахунки у АТ КБ «ПРИВАТБАНК» у євро, доларах, російських рублях та польських злотих. Для купівлі іноземної валюти підприємство повинно подати до банку заяву про купівлю іноземної валюти та платіжне доручення в 3-х екземплярах,

контракт (копію), засвідчену підписом та печаткою директора, специфікацію, додаткову угоду до контракту, інвойс або проформу інвойс. Банк купує іноземну валюту на міжбанківському валютному ринку.

2. З 20.05.2019 р. іноземна виручка експортера не підлягає обов'язковому продажу банком. Розрахунки за ЗЕД-контрактом повинні проводитися протягом 365 календарних днів. З 2020 р. валютні операції до 400 тис. грн. не підпадають під валютний контроль.

2. Для обліку валютних операцій використовуються рахунки третього класу Плану рахунків [бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій](#). Облік валютних операцій по ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» передбачає купівлю іноземної валюти (євро) з метою здійснення імпорту товарів. Купівля валюти контролюється валютним відділом банку, всі операції здійснюються у програмі «Клієнт-банк». Контрагент отримує авансовий платіж у день його перерахування банком.

3. Для здійснення імпорту товарів підприємствам України для митного контролю необхідно надати такі документи: контракт; додаткову угоду до контракту; специфікацію до контракту; інвойс; платіжне доручення; прайс-лист на товари, що підлягають імпорту; експортну декларацію; СМР (міжнародну товарно-транспортну накладну); сертифікат якості на товари. Зазначений перелік документів є базовим і може бути значно розширеним.

4. Відображення в обліку операцій з відвантаження товарів іноземному покупцеві здійснюється в залежності від терміну оплати: передплата чи післяплата. При цьому використовуються субрахунки щодо розрахунків з іноземними покупцями. Надходження товарів за імпортними контрактами може здійснюватися на умовах попередньої оплати або з відстрочкою платежу. Оприбуткування запасів, продукції, товарів від іноземного постачальника на склад здійснюють на підставі вантажної митної декларації. Аналітичний облік розрахунків з нерезидентами покупцями та

постачальниками ведеться за кожним контрагентом окремо та за кожним видом валюти.

5. Облік імпорتنих операцій у ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» ведеться з допомогою програмного забезпечення «1С: Підприємство. Управління торговельним підприємством для України. Редакція 1.2», на підприємстві відсутня нетипова кореспонденція рахунків. Налагодження контактів з іноземними контрагентами відбувається через мережу Інтернет. Оскільки ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» не є платником ПДВ, до первісної вартості товару включається сума мита, ПДВ, вартість послуг митного брокера, витрати на експертне дослідження, витрати на перебування у місці доставки та транспортні витрати. Листування з митницею відбувається через митного брокера шляхом електронного митного декларування товару. Всі платежі, пов'язані з митним оформленням товару, сплачуються авансом. На підприємстві для обліку ПДВ було б доцільно застосовувати субрахунок 641 «Розрахунки за податками».

6. Податковим кодексом України не встановлено особливих правил оподаткування операцій від здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Тому суб'єкти господарювання повинні відображати такі операції за загальними правилами відображення доходів та витрат від купівлі-продажу товарів (робіт, послуг) відповідно до чинних П(С)БО.

7. Монетарні статті перераховуються як на дату балансу, так і на момент погашення. Для визначення курсових різниць на дату балансу застосовується валютний курс на кінець дня дати балансу. Немонетарні статті на дату балансу не перераховуються і курсова різниця не визначається.

8. Датою виникнення податкових зобов'язань з ПДВ при експорті товарів/послуг є дата оформлення митної декларації, датою виникнення податкових зобов'язань у разі ввезення товарів на митну територію України є дата подання митної декларації для митного оформлення. При експорті ставка ПДВ складає 0%. Документом, що дає змогу товару проходити

митний контроль, враховувати імпортовані товари як актив та засвідчує експорт товару, є належним чином оформлена вантажно-митна декларація.

9. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» акредитований у Київській митниці, митне оформлення здійснюється шляхом електронного декларування. Підприємство подає митному брокеру перелік документів для підтвердження здійснення зовнішньоекономічної діяльності та митної вартості товарів: контракт, специфікацію, інвойс, платіжне доручення, документи перевізника (договір, довідка про транспортні витрати, рахунок). Документи, складені на іноземній мові, перекладаються на українську або російську мову і засвідчуються підписом та печаткою підприємства.

10. У Фінансовій звітності малого підприємства ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» наводиться інформація про активи та зобов'язання, доходи й витрати. Вона складається щоквартально, на підставі оборотної відомості у програмі М.Е.Дос. Всі зв'язки між статтями у звітності дотримано, вона містить необхідні реквізити, подається до органів державної служби статистики та до органів ДПС.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

3.1. Організація і планування аудиту валютних операцій підприємств

Для проведення ефективних перевірок та адаптації до вимог ринкової економіки на підприємствах різних форм власності в Україні прийнято Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [67], а також передбачені до застосування Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [40, 41].

Під аудитом розуміють перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

Аудит в Україні здійснюється незалежними особами (аудиторами), аудиторськими фірмами, які уповноважені суб'єктами господарювання на його проведення.

Метою аудиту валютних операцій є підтвердження достовірності та повноти відображення інформації про валюту, що знаходиться у касі, на рахунках у банку, інформації у фінансовій звітності.

При аудиті валютних операцій підприємства особливу увагу слід приділяти застосуванню МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», МСА 315 «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища»,

МСА 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту», МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» [41].

Отже, дослідження свідчить, що в ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» облік валютних операцій автоматизований, бухгалтер працює в програмі «1С: Підприємство. Управління торговельним підприємством для України. Редакція 1.2», тому ведення обліку контролюється автоматизованою системою обліку. Здійснення якісного аудиту валютних операцій можливе за умови складання й дотримання плану й програми аудиту. Оскільки аудит в ринкових умовах розвитку носить в основному попереджувальний і запобіжний характер, то сприятиме зміцненню розрахунково-платіжної дисципліни й прогнозуванню динаміки грошових потоків підприємств.

3.2. Методика аудиту валютних операцій підприємств та узагальнення його результатів

Ефективне управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств неможливе без проведення аудиту валютних операцій. Аудит поділяється на внутрішній і зовнішній.

Внутрішній аудит валютних операцій підприємства, у т.ч. й ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» залежно від часу проведення поділяється на попередній, поточний (оперативний) і подальший (послідуючий).

Попередній аудит валютних операцій ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» має місце на етапі, що передуює прийняттю управлінських рішень і здійснення господарських операцій. Директор та бухгалтер проводять попередній аудит шляхом візування контрактів і специфікацій на отримання товарів; заключення договорів з перевізниками тощо.

Об'єктами попереднього аудиту валютних операцій можуть договори, контракти, заявки до договорів та міжнародні перевезення, інвойси тощо. Метою попереднього аудиту є попередження протизаконних дій посадових

осіб, протизаконних та економічно недоцільних господарських операцій; забезпечення економного й ефективного витрачання господарських ресурсів; недопущення втрат.

Метою поточного аудиту валютних операцій виступає виявлення в процесі господарських операцій негативних відхилень від запланованих витрат, а також пошук резервів їх зниження та забезпечення зростання ефективності діяльності. В процесі здійснення поточного аудиту витрат можуть бути застосовані аналітичні методи (аналіз показників оперативної звітності, первинних документів тощо). Об'єктами поточного аудиту валютних операцій можуть бути простої вантажного автомобіля на митниці, суми митних платежів тощо.

Особливо ефективним є поєднання поточного аудиту з попереднім, що має важливе значення для попередження втрат, запобігання можливим розкраданням і втратам матеріальних ресурсів та грошових коштів.

Подальший аудит валютних операцій здійснюється після господарських операцій на підставі даних, зафіксованих у первинних документах, регістрах бухгалтерського обліку і в фінансовій звітності. Метою такого аудиту є перевірка доцільності й законності господарських операцій за певний період, виявлення недоліків у роботі, порушень і зловживань, якщо вони були допущені. Він допомагає виявити і мобілізувати резерви для подальшого покращення показників фінансово-господарської діяльності [17, с. 281].

Результатом роботи аудитора на підприємстві є аудиторських звіт та висновок, які подаються замовнику. За результатами тестування стану обліку валютних операцій на підприємстві робимо висновок, що в ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» дотримуються норми Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та Міжнародних стандартів контролю, якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, аудиту, чинних П(С)БО, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та інших нормативних актів.

3.3. Валютний нагляд та особливості митного контролю валютних операцій

Валютні операції, що здійснюються підприємствами, підлягають контролю щодо дотримання валютного законодавства, декларування валютних цінностей, отримання ліцензій тощо. Органами валютного контролю визначено Національний Банк України, уповноважені банки, органи ДПС. Залежно від своїх функцій зазначені органи мають різний обсяг повноважень у сфері валютного контролю.

Валютне регулювання – це діяльність Національного банку України та Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами.

Валютний нагляд - система заходів, спрямованих на забезпечення дотримання суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами валютного законодавства.

Національний Банк України контролює банки та фінансові установи, органи ДПС - резидентів та нерезидентів, що здійснюють валютні операції. Зокрема, у межах компетенції органів ДПС є застосування та своєчасне стягнення сум штрафних санкцій за порушення валютного законодавства, правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України.

Національний банк України та уповноважені банки здійснюють валютне регулювання на підставі норм Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII [69] та Інструкції про порядок валютного нагляду банків за дотриманням резидентами граничних строків розрахунків за операціями з експорту, імпорту товарів, затвердженою постановою Правління Національного Банку України від 02.01.2019 р. № 7.

Відповідно до Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. № 2473-VIII [69], торгівля валютними цінностями здійснюється на валютному ринку України та на міжнародних валютних ринках.

На ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» митними органами не проводилися документальні виїзні й невиїзні перевірки.

Висновки за розділом 3

Вивчення та аналіз літературних джерел стосовно організації й методики аудиту валютних операцій підприємств дають змогу зробити наступні висновки.

1. Метою аудиту валютних операцій є підтвердження достовірності та повноти відображення інформації про валюту, що знаходиться у касі, на рахунках у банку, інформації у фінансовій звітності. Оскільки ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» є малим підприємством, воно не підлягає обов'язковій аудиторській перевірці.

2. План аудиту валютних операцій по ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ», запропонований автором, включає аудит наступних операцій: вивчення та аналіз внутрішніх регламентів, перевірка узгодженості даних форм фінансової звітності, перевірка відповідності даних фінансової звітності й Головної книги, перевірка наявності банківських виписок, первинних документів, узагальнення матеріалів аудиту. Програма аудиту валютних операцій, що запропонована автором, є детальним переліком змісту аудиторських процедур.

3. Аудит поділяється на внутрішній і зовнішній. Внутрішній аудит валютних операцій підприємства буває попередній, поточний (оперативний) і подальший (послідуючий). Об'єктами попереднього аудиту валютних операцій можуть договори, контракти, заявки до договорів та міжнародні перевезення, інвойси тощо. Метою поточного аудиту валютних операцій виступає виявлення негативних відхилень від запланованих витрат, пошук резервів їх зниження та забезпечення зростання ефективності діяльності.

Подальший аудит валютних операцій здійснюється після господарських операцій на підставі даних, зафіксованих у первинних документах, реєстрах бухгалтерського обліку і в фінансовій звітності. Суб'єктами внутрішнього аудиту в ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» є директор та бухгалтер.

4. Зовнішній аудит валютних операцій підприємства включає наступні етапи: аудит правових аспектів здійснення валютних операцій; аудит проведення розрахунків валютою; аудит експортно-імпортних операцій; аудит придбання та продажу іноземної валюти; аудит інших операцій у зовнішньоекономічній діяльності, що узагальнено у запропонованій структурно-логічній схемі аудиторської перевірки валютних операцій.

5. Думка аудитора щодо достовірності обліку й звітності про валютні операції узагальнюється у звіті аудитора. Аудиторські звіти бувають позитивні або модифіковані.

6. В ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» внутрішній аудит валютних операцій проводиться з метою перевірки повноти й правильності відображення експортно-імпортних операцій в бухгалтерському обліку та попередження непродуктивних втрат. Зовнішній аудит ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» не замовляло.

7. Органами валютного контролю визначено Національний Банк України, уповноважені банки, органи ДПС. Валютний нагляд здійснюється органами валютного нагляду без втручання у відповідні валютні операції та діяльність суб'єктів таких операцій.

8. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» здійснює передоплату іноземному постачальнику через АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Працівники валютного відділу звіряють тотожність банківських реквізитів нерезидента, зазначених у контракті, інвойсі та платіжному дорученні. При цьому перевіряється справжність підприємства-нерезидента у базі банку через SWiFT – код банку. У випадку виявлення помилок у контракті, заяві про купівлю валюти та платіжному дорученні вони повертаються на доопрацювання. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» не підпадало під валютний контроль.

9. Митний контроль здійснюється митними органами. Митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок. Акт (довідка) про результати перевірки складається у двох примірниках.

10. ТОВ «АЛЬЯНС-ІНЖИНІРІНГ» подає через митного брокера для митного оформлення вантажу всі необхідні документи за кодом товару УКТ ЗЕД, сплачує авансом митні платежі, при отриманні яких митниця починає проводитися митне оформлення товару. При цьому митні органи можуть вимагати додаткову інформацію або пояснення. Також можуть проводити усні опитування водія щодо умов перевезення і пломбування вантажу. Всі прийняті до розгляду документи зазначаються у митній декларації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аранчій В. І. Гроші та кредит: навч. посібник / В. І. Аранчій, Л.М. Бойко, Л. В. Черненко. – Львів: Магнолія-2006, 2017. – 363 с.
2. Аудит: навч. посібник / С. І. Дерев'янко, Н. П. Кузик, С.О. Олійник, О.М. Ганяйло. – Київ: Центр учб. л-ри, 2016. – 380 с.
3. Аудит: підручник / за ред. О. А. Петрик. – Київ: КНЕУ, 2015. – 498 с.
4. Арская Е. В. Актуальные проблемы бухгалтерского учета и аудита экспортных операций [Электронный ресурс]: автореф. дис. канд. экон. наук: спец. 08.00.12 / Е. В. Арская. – Белгород, 2002 – 25 с. – Режим доступа: http://www.dissland.com/catalog/aktualnie_problemi_buhgalterskogo_ucheta_i_audita_eksportnih_operatsiy.html.
5. Аудит: навч. посібник / С. І. Дерев'янко, Н. П. Кузик, С.О. Олійник, О.М. Ганяйло. – Київ: Центр учб. л-ри, 2016. – 380 с.
6. Бабенко Л. Проблемні аспекти облікової оцінки митної вартості імпортованих товарів // Л. Бабенко, Є. Дяченко, К. Гусак // Економічний аналіз. – Вип. 10. – Ч. 1. – 2012. – С. 415–418.
7. Бабинець М. М. Термінологічний словник для студентів економічних спеціальностей / М. М. Бабинець. – Київ: Центр учб. л-ри, 2016. – 216 с.
8. Бережна Л. В. Економіко-математичні моделі в зовнішньоекономічній діяльності: навч. посібник / Л. В. Бережна, О.І. Снитюк. – Київ: Кондор-Видавництво, 2016. – 386 с.
9. Береславська О. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: навчальний посібник / О. І. Береславська. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. – 368 с.
10. Бондар Ю. Робочі документи аудитора. Аудиторська вибірка: посібник. - Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2017. - 396 с.
11. Бухгалтерський облік, аналіз і контроль в системі управління

підприємством: матеріали VI науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. Львів, 28 - 29 квітня 2011 року / відп. ред. В.С Рудницький, В. І. Бачинський. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. – 432 с.

12. Бухгалтерський облік і аудит: термінологічний словник: українсько-російсько-англо-азербайджанський; русско-українсько-англо-азербайджанський; English-Ukrainian-Russian-Azerbaijani : навч. посібник / Ю. А. Верига, О. В. Карпенко, В. Л. Іщенко, Я. К. Алхасов, Т.В. Гладких, А. Ж. Пшенична, Н. О. Кулявець. – Київ : Центр учб. л-ри, 2015. – 368 с.

13. Васюк Т. В. Організаційно-економічні механізми активації зовнішньоекономічної діяльності національного підприємства на європейському ринку: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / Т.В. Васюк, Подільський держ. аграр.-техн. ун-т ПВНЗ "Хмельниц. екон. ун-т". – Кам'янець-Подільський, 2015. – 22 с.

14. Васьківська К. В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / К.В. Васьківська, О. А. Сич. – Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. – 236 с.

15. Владичин М.Б. Організація обліку зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств: стан і перспективи покращення / М.Б. Владичин, Н.С. Струк // Бізнес Інформ. – № 7. – 2015. – С. 35–41.

16. Вовченко О.С. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища: монографія / О. С. Вовченко, С.Б. Єгоричева. – Полтава: ПУЕТ, 2021. – 233 с.

17. Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Мізік Ю.І., Конопліна О.О. Аудит: методика і організація: навч. посібник. - Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. - 319 с.

18. Гордополов В.Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно імпорتنих операцій підприємств / В.Ю. Гордополов // Агросвіт. – 2018. - № 13. – С. 15-27.